

# מבט מבייג'ינג על הסדר העולמי המשתנה

written by אופיר זיגלמן | 13.07.2026

את השבוע שקדם ליום השנה ה-250 להכרזת העצמאות האמריקאית ביליתי בבייג'ינג. פקדתי את העיר האסורה, קומפלקס הארמון הגדול ביותר בעולם, ששימשה מקום מושבם של קיסרי סין מאז המאה ה-13 וראתה תמורות רבות בסדר העולמי. זה היה מקום מתאים להתבונן ממנו על השינויים בסדר העולמי בתקופתנו. במסגרת ביקור עבודה בן שבועיים בבייג'ינג ובשנגחאי פגשתי בכירים בעולם התעשייה, הממשל והאקדמיה הסינית. שיחות אלו חידדו כיצד נתפסת נדידת העוצמה העולמית מחוץ למערב, וכיצד המלחמה באיראן האיצה מגמות אלו. אסכם אותן בשש נקודות עיקריות.

**ראשית, החברה הסינית המודרנית מונעת מתודעה היסטורית עמוקה, ובפרט מהזיכרון של מעמדה ההיסטורי של סין ומהטראומה של "מאה שנות ההשפלה" שהחלה במאה ה-19.**

בעוד אמריקה חוגגת 250 שנה, הציוויליזציה הסינית היא בת כ-5,000 שנה. מאז שושלת צ'ין במאה ה-3 לפנה"ס ראתה עצמה סין כציוויליזציה רציפה הנשלטת בידי שושלות שלהן ניתן "מנדט משמיים". לאורך מרבית ההיסטוריה הייתה סין הכלכלה הגדולה בעולם, ואחת הציוויליזציות המתקדמות ביותר במדע ובטכנולוגיה. בסין הומצאו המצפן, אבק השרפה, הנייר, הדפוס ושטרות הכסף. היא גם הצטיינה בפרויקטים הנדסיים רחבי היקף, כגון מערכת התעלות הגדולה והחומה הגדולה. בעת הכרזת העצמאות האמריקאית ב-1776 חיו ב-13 המושבות האמריקאיות כ-2.5 מיליון תושבים, בעוד שבסין חיו קרוב ל-300 מיליון. בייג'ינג הייתה אז אחת הערים הגדולות בעולם, עם אוכלוסייה שהתקרבה למיליון תושבים.

ברובן של אלפיים השנים האחרונות עמדה סין במרכז הסדר האזורי במזרח אסיה כ"מדינת המרכז" (Middle Kingdom), כשמדינות רבות באזור קיימו עימה יחסי מחווה ודיפלומטיה במסגרת "מערכת החסות" (Tributary System). תפיסה זו של סדר אזורי, לצד המסורת האסטרטגית של סון דזה, שכתב את "אומנות המלחמה" שהעדיפה השגת מטרות ללא מלחמה ישירה, ממשיכות להשפיע על החשיבה האסטרטגית הסינית גם כיום.

החל במלחמות האופיום ב-1840 הכניעו בריטניה, ובהמשך גם מעצמות מערביות נוספות, את סין, כפו עליה לפתוח את נמליה למסחר ופגעו בריבונותה. בהמשך הצטרפה גם יפן, שכבשה חלקים נרחבים מסיין וביצעה בהם מעשי זוועה. תקופה זו, המכונה "מאה שנות ההשפלה", עיצבה את התודעה הסינית שלפיה רק עוצמה כלכלית, טכנולוגית וצבאית תבטיח שהשפלה כזו לא תישנה.

**שנית, שי ג'ינפינג הוא המנהיג החזק ביותר בסין מאז מאו דזה-דונג והוא צפוי להישאר בשלטון בשנים הקרובות כשהוא מחזק את השליטה הפוליטית של המפלגה הקומוניסטית ומקדם התעצמות כלכלית וצבאית ועצמאות טכנולוגית של סין.**

שי, שנבחר לנשיאות ב-2013, ביטל ב-2018 את מגבלת שתי הכהונות לנשיא, ובכך סלל את הדרך להמשך שלטונו ללא מגבלת זמן. בשנים האחרונות, ובייחוד מאז תחילת כהונתו השלישית, הוא הדיח שורה של בכירים בצבא ובמפלגה הקומוניסטית במסגרת קמפיין למאבק בשחיתות, אשר חוקרים רבים רואים בו גם כלי לביסוס שלטונו ולהסרת מוקדי כוח יריבים. כיום לא נראית אופוזיציה מאורגנת לשלטונו, והוא צפוי להיבחר לכהונה נוספת בקונגרס המפלגה בסוף 2027 ולהמשיך להוביל את סין גם בשנים שלאחר מכן.

בעוד מאז איחד את סין ב-1949 תחת אידאולוגיה קומוניסטית ודג שיאופינג הוביל לפתיחת כלכלת סין למערב בשנות ה-80, שי מגדיר חזון של התעצמות סין כמעצמה עולמית בדור שלנו. ילדי סין כיום לומדים במערכת החינוך פחות את כתבי מאו ויותר את "כתבי שי", צבר נאומים וכתבים שמעדכנים את הסוציאליזם הסיני לזמננו ואשר מעצבים יותר מכל גורם אחר את הפוליטיקה העכשווית בסין.

שי מבקש להאיץ את הפיכתה של סין למעצמה כלכלית, טכנולוגית וצבאית מובילה בעולם, שתשתווה ואף תעלה על ארצות הברית בתחומים מרכזיים, בייחוד באזור אסיה. לשם כך הוא מדגיש את המדע והטכנולוגיה כיעד לאומי, את חיזוק העצמאות הטכנולוגית והכלכלית של סין, את האיחוד עם טאיוואן כחלק מחזון "סין המאוחדת" ואת העמקת שליטתה של המפלגה הקומוניסטית במדינה ובחברה לשם שמירה על יציבות פוליטית. במקביל, הוא מדגיש את הצורך לחזק את עמידותה של סין בפני לחצים חיצוניים ובידוד בינלאומי. תפיסתו מושפעת גם מהלקחים שהפיקה הנהגת סין מהתפרקות ברית המועצות ב-1991, ובראשם הסכנה שבאובדן שליטת המפלגה והלכידות האידיאולוגית.

**שלישית, המודל הסיני מציע אלטרנטיבה כלכלית-פוליטית רצינית למודל הדמוקרטי-ליברלי המערבי במאה ה-21, בייחוד עבור מדינות מתפתחות המבקשות לאמץ טכנולוגיות מתקדמות ויכולות ממשל דיגיטליות.**

במשך שנים הניחו כלכלנים במערב כי חדשנות פורצת דרך יכולה להתקיים רק במסגרת של כלכלה קפיטליסטית ודמוקרטית. קריסת ברית המועצות נתפסה כהוכחה לניצחון המודל המערבי. אלא שסין מערערת על הנחה זו. מאז הרפורמות של דג שיאופינג היא בנתה מערכת המשלבת שלטון חד-מפלגתי עם שוק פרטי תחרותי ודינמי. התחרות בין החברות בסין אגרסיבית במיוחד, לעיתים יותר מבמערב. חברות מתרחבות במהירות לתחומים משיקים - Huawei עברה מתשתיות תקשורת למכונות חכמות; Xiaomi מטלפונים חכמים למכונות חשמליות; Tencent הפכה את WeChat ל"סופר-אפליקציה" ו-Alibaba התרחבה ממסחר מקוון לתשלומים דיגיטליים, מחשוב ענן ובינה מלאכותית.

במקביל, סין בנתה בסיס ייצור תעשייתי שאין לו מתחרים. אם בשנות ה-90 הייתה בעיקר מרכז ייצור עבור חברות מערביות, כיום היא מובילה במכונות חשמליות, סוללות, רחפנים, רובוטיקה ואנרגיה מתחדשת. בעוד ארצות הברית צמצמה חלק ניכר מיכולות הייצור שלה בעידן

הגלובליזציה וצפויה להחזיק בכ-11% מהייצור התעשייתי העולמי עד שנת 2030, לפי תחזית ארגון הפיתוח התעשייתי של האו"ם, סין צפויה להחזיק בכ-45% מהייצור התעשייתי העולמי [1] יתרון שעשוי להיות מכריע גם בעת מלחמה.

יתרונות אלה מאפשרים לסין להרחיב את השפעתה בעולם. חברות טכנולוגיה סיניות מרחיבות במהירות את פעילותן הבינלאומית בתחומי התוכנה, מחשוב הענן והבינה המלאכותית. גם אם ארצות הברית ואירופה תגבלנה את חדירת הטכנולוגיות הסיניות לשוקיהן, חברות סיניות נהנות מביקוש גובר בדרום-מזרח אסיה, במזרח התיכון, באמריקה הלטינית ובאפריקה. ככל שמדינות אלו תאמצנה תשתיות ושירותים סיניים, הן עשויות להתקרב לבייג'ינג גם מבחינה טכנולוגית, דיפלומטית וגאופוליטית.

**רביעית, סין צמצמה במידה ניכרת את הפער מארצות הברית בתחום הבינה המלאכותית, ובמקביל היא פועלת במהירות להפחתת תלותה בטכנולוגיות שבבים מערביות.**

השקת מודלים כמו DeepSeek ו-Qwen של Alibaba המחישה כי חברות סיניות מסוגלות כיום להתחרות בחזית העולמית של מודלי השפה הגדולים. במקביל, סין משקיעה משאבים עצומים בפיתוח תעשיית השבבים המקומית, כחלק מיעד לאומי לבנות שרשרת אספקת שבבים עצמאית ולהגיע לחזית העולמית בתחום עד 2030. חברות כמו Huawei, SMIC ו-CXMT ממחישות את קצב התקדמותה של התעשייה הסינית לאורך שרשרת הערך של השבבים [2] מפיתוח שבבי AI, דרך ייצור מתקדם וזיכרונות, ועד לצמיחתן של חברות מקומיות בתחום ציוד הייצור ותוכנות התכנון. אף שסין עדיין מפגרת אחרי ארצות הברית וטייוואן בייצור השבבים המתקדמים ביותר ותלויה בטכנולוגיות ליתוגרפיה מתקדמות, ובראשן מכונות ה-EUV של ASML ההולנדית, קצב התקדמותה מצביע על כך שהפער הטכנולוגי ממשיך להצטמצם. אם מגמה זו תימשך, יעילותן של מגבלות הייצוא האמריקאיות צפויה להישחק בהדרגה ככל שסין תבסס עצמאות טכנולוגית בתחום השבבים.

אחד המאפיינים הבולטים של האסטרטגיה הסינית הוא הדגש על בינה מלאכותית פיזית (Physical AI), שילוב מודלי בינה מלאכותית בעולם הפיזי באמצעות רובוטים, כלי רכב אוטונומיים, רחפנים, פסי ייצור חכמים ומערכות תעשייתיות. בתחום זה סין נהנית מיתרון ייחודי בזכות בסיס הייצור התעשייתי הרחב שלה והיכולת להטמיע במהירות טכנולוגיות חדשות בקנה מידה לאומי, בשוק של כ-1.4 מיליארד בני אדם.

לצד זאת, חברות סיניות מקדמות מודלים בקוד פתוח, המאפשרים אימוץ מהיר ברחבי העולם, ומשקיעות בהקמת תשתיות מחשוב ומרכזי נתונים מחוץ לסין, בעיקר בדרום-מזרח אסיה, כדי להרחיב את הגישה למשאבי מחשוב ולמתן את השפעת מגבלות הייצוא האמריקאיות.

**חמישית, המלחמה באיראן והמו"מ בין וושינגטון לטהרן נתפסים בבייג'ינג כסימן נוסף להיחלשות הסדר הבינלאומי החד-קוטבי בהובלת ארצות הברית.**

מנקודת המבט הסינית, עצם העובדה שאיראן, מעצמת ביניים, הצליחה לשרוד את הלחץ האמריקאי ולהגיע למגעים על הסדר מבלי שהמשטר קרס, מעידה על מגבלות כוחה של ארצות הברית. בשיחות שקיימתי עם אנשי אקדמיה ומדיניות בסין עלתה שוב ושוב הטענה כי וושינגטון מתקשה לנהל מלחמות ממושכות, נמנעת מהפעלת כוחות קרקעיים, ומתקשה לגייס תמיכה בינלאומית רחבה גם כאשר היא מובילה מהלך צבאי. בעיני רבים בבייג'ינג, מגמות אלה משקפות שחיקה במעמדה של ארצות הברית כמנהיגת המערכת הבינלאומית. חלק מהמשקיעים והפרשנים אף העלו את האפשרות שמדובר ב"רגע משבר סואץ" אמריקאי, בדומה למשבר סואץ ב-1956, שסימן את דעיכתה של בריטניה כמעצמת-על והמחיש כי היא אינה יכולה עוד לכפות לבדה את רצונה בזירה הבינלאומית.

לתפיסה זו עשויות להיות השלכות גם בזירה האסייתית. אם בייג'ינג תסיק כי נכונותה של ארצות הברית להפעיל כוח צבאי מוגבלת, היא עשויה להעריך מחדש את מידת המחויבות האמריקאית להגנת בעלות בריתה באזור, ובראשן יפן, דרום קוריא, הפיליפינים וטאיוואן. בביקורו בבייג'ינג במאי 2026 דיבר טראמפ על הצורך ב"יציבות אסטרטגית" בין ארצות הברית לסין, ושר ההגנה פיט הגסט' אמר בכנס שנרגילה ביוני 2026 כי יש לשאוף ל"שיווי משקל" בין שתי המעצמות. שיח זה עשוי להעיד על ניסיון לייצב את התחרות בין המעצמות, ויש הרואים בו סימנים ראשונים לגישה המזכירה דטאנט, אם כי מוקדם עדיין לקבוע שמדובר בשינוי אסטרטגי של ממש. אם מגמה זו תלווה גם בצעדים מעשיים, למשל צמצום התמיכה הצבאית בטאיוואן, היא עלולה לחזק עוד יותר את הערכתה של בייג'ינג כי מאזן הכוחות באזור משתנה לטובתה.

**שישית, אחת התוצאות הלא מכוונות של הסנקציות של המערב על רוסיה ואיראן היא התפתחות של מערכת סחר חלופית שאינה מבוססת על הדולר ומערכת העברת הכסף הבינלאומית "סוויפט", מה שמאיץ את היחלשות הסדר הפיננסי בהובלת ארה"ב מאז מלחמת העולם השנייה.**

מאז הקמת מוסדות ברטון-וודס ב-1944 התבסס הדולר כמטבע הסחר והרזרבות המרכזי בעולם, בעוד מערכת SWIFT, שהוקמה ב-1973, הפכה לעמוד השדרה של התשלומים הבינלאומיים. מעמד זה העניק לארצות הברית ולבנקים אמריקאים השפעה חסרת תקדים על המערכת הפיננסית העולמית, ובכלל זה יכולת להטיל סנקציות אפקטיביות על מדינות יריבות. אלא שהסנקציות האיצו גם את החיפוש אחר חלופות. לאורך מלחמת רוסיה-אוקראינה המשיכה סין לקיים סחר נרחב עם רוסיה באמצעות תשלומים ביואן ומנגנוני סליקה חלופיים, ובכך צמצמה את השפעת הסנקציות והבידוד הפיננסי המערבי. באופן דומה, היא המשיכה לרכוש נפט מאיראן גם תחת הסנקציות, ובכך סייעה לטהרן לשמר מקור הכנסה חיוני.

אין משמעות הדבר שהדולר עומד לאבד את מעמדו כמטבע הרזרבות המרכזי בעולם, וגם היואן הסיני עדיין רחוק מלמלא תפקיד זה. אולם התוצאה הסבירה יותר היא מערכת פיננסית בינלאומית מפוצלת, שבה למדינות הנתונות לסנקציות עומדות יותר אפשרויות לעקוף את המערכת הפיננסית המערבית.

זה מצטרף לתמורות פיננסיות אחרות, כמו העלייה של קריפטו ובלוקצ'יין שאינו נסמך על מטבע מדינתי. מגמות אלו עשויות לשחוק בהדרגה את אחד ממקורות העוצמה החשובים ביותר של ארצות הברית.

שש הנקודות שתוארו לעיל אינן מוכיחות שארצות הברית חדלה להיות המעצמה החזקה בעולם; היא צפויה להמשיך להוביל בתחומים רבים ובהם חדשנות, הון, אוניברסיטאות עילית, שווקים פיננסיים ובריתות בינלאומיות. עם זאת, הן בהחלט מאותתות על שחיקת הסדר החד-קוטבי שנוצר לאחר המלחמה הקרה ועל מעבר הדרגתי למערכת בינלאומית תחרותית יותר.

ייתכן שהעולם אינו מתקדם לעבר שחזור של המלחמה הקרה, אלא לעבר התגבשות הדרגתית של אזורי השפעה. ארצות הברית עשויה בהדרגה לשוב ולהעניק עדיפות אסטרטגית לחצי הכדור המערבי, בהתאם למסורת הגאו-אסטרטגית של דוקטרינת מונרו מ-1823, תוך שמירה על מאזן הכוחות באוקיינוס השקט באמצעות רשת בריתותיה. במקביל, סין עשויה לחזק את מעמדה ככוח הדומיננטי במזרח אסיה באמצעות רשת של יחסי תלות כלכליים, טכנולוגיים וביטחוניים, המזכירה במובנים מסוימים את מערכת החסות ההיסטורית.

התחרות בין ארצות הברית לסין צפויה להיות קרובה בהרבה מהעימות בין ארצות הברית לברית המועצות. בעוד שכלכלת ברית המועצות בשיאה הייתה כמחצית מגודלה של הכלכלה האמריקאית, סין כבר השתוותה לארצות הברית במונחי כוח קנייה ומתקרבת אליה גם במדדים נוספים של עוצמה כלכלית, תעשייתית וטכנולוגית. עם זאת, גם המשך התחזקותה של סין אינו מובטח. היא מתמודדת עם הזדקנות מהירה של האוכלוסייה, משבר ממושך בשוק הנדל"ן, רמות חוב גבוהות של ממשלות מקומיות, האטה בפריון העבודה והחרפת המתחים הכלכלית והטכנולוגית מול המערב. גורמים אלו עשויים להאט את קצב צמיחתה ולעצב את האופן שבו תממש את שאיפותיה הגאופוליטיות.

ההתרשמות שלי מהשיח בארצות הברית היא שחלק מהאליטות האמריקאיות עדיין אינן ערוכות אינטלקטואלית לעולם שבו הכרעות בינלאומיות מרכזיות תחייבנה הידברות, תחרות ולעיתים גם פשרה בין וושינגטון לבייג'ינג. במובנים רבים, המערכת הבינלאומית מתחילה להזכיר את המאה ה-19, שבה פעלו כמה מעצמות גדולות זו לצד זו, ולא מעצמת-על אחת דומיננטית.

אם זו אכן התמונה שמצטיירת מבייג'ינג, השאלה החשובה עבור ישראל אינה רק האם היא נכונה, אלא גם כיצד עליה להיערך אליה. היסטורית נהנתה ישראל מהערכה רבה בסין בזכות הישגיה במדע, בטכנולוגיה ובחדשנות. עם זאת, המלחמות האחרונות והזדהותה ההדוקה עם ארצות הברית הפכו את יחסיה עם בייג'ינג למורכבים יותר. כפי שאמר לי אחד ממכריי בבייג'ינג: "אם אתם בעלי בריתה של ארצות הברית, אתם נתפסים גם כחלק מהמחנה שלה". למרות זאת, הקהילייה העסקית בסין ממשיכה לראות בישראל שותפה טכנולוגית חשובה, ולכן סביר ששיתוף הפעולה העסקי יימשך גם אם היחסים המדיניים יהיו מורכבים יותר.

הלקח עבור ישראל אינו התרחקות מארצות הברית, אלא להפך: חיזוק הברית האסטרטגית

עימה, לצד בניית בסיס עוצמה לאומי עצמאי יותר. אם העולם אכן נע לעבר מערכת בינלאומית תחרותית יותר, שבה עוצמה כלכלית, טכנולוגית, תעשייתית וצבאית הופכת למרכיב מרכזי בביטחון הלאומי, ישראל תידרש להשקיע עוד יותר בחדשנות, בתעשייה, בבינה מלאכותית, באנרגיה, בתשתיות וביכולות הייצור שלה. מדיניות החוץ שלה תידרש ליכולת תמרון גבוהה יותר בין מוקדי הכוח העולמיים, אך מבלי לטשטש את הברית האסטרטגית עם ארצות הברית. זהו האתגר האסטרטגי המרכזי של ישראל בעשורים הקרובים.

\*הדעות המובעות בפרסומי מכון משגב הן על דעת המחברים בלבד.